

Юлія Билина

«У нас хороша медицина. В Донецьку величезний онкологічний центр – це ціле містечко. Але там не вистачає місць! Важкохворі раді туди потрапити, хоча б у коридор...» – розповідає медик Тетяна Волинько.

Люди тут не доживають до пенсії. Їх життя забирають шахти та хвороби.

Середня тривалість життя чоловіків у Донецьку – 53-55 років.

Перше місце серед причин смертності – захворювання систем кровообігу, друге – онко.

Хворі також молоді мами, які мають народжувати дітей...

«Я вчора ввечері хотів відчинити вікно – подихати свіжим повітрям. Але відразу ж зачинив, бо відчув, як важко дихати через забруднення...», – слухаючи цю сентенцію журналіста британської телерадіокомпанії «Бі-бі-сі» **Алекса Кірбі** я подумки обурювалась: «Ну, треба ж таке! Ці іноземці в Україні бачать лише погане...»

Алекс разом зі своїми колегами зі Швейцарії приїхав до Донецька за програмою ООН поділитись із нами, українськими, білоруськими та молдовськими журналістами, своїм досвідом роботи в екологічній журналістиці.

Звичайно, слова про повітря – просто художній вимисел, розрахований на наївних британських слухачів, – вирішила я. – Місто – як місто. Широкі проспекти, багато парків, троянди на вулицях.

Донецьк мені трохи нагадав наш Молодіжний в кращі часи – труби заводів, але й багато зелені, квітів...

Наступного ранку я прокинулася від відчуття, що важко дихати. Якось гидота щільно забилася моє горло й тиснула. Її не можна було ні запити водою, ні пропхнути далі...

Я зрозуміла: Алекс Кірбі нічого не вигадував. У Донецьку таки дійсно нічим дихати!

Запитала сусідку по кімнаті, як вона себе почуває. Виявилось, симптоми схожі. «А я думала, у мене ускладнення після аварії», – поділилася зі мною білоруска Тетяна. Такі ж «ускладнення» відчули й інші колеги.

У теорії

Їдемо «в поля». Себто на місця репортажів. Зупинка перша – одне з найкращих підприємств міста – **металургійний комплекс ЗАТ «Донецьксталь»** (ДМЗ – скорочено називає його народ).

Прохідна вражає: темно-червоні троянди, просторі дитячі майданчики, штучні озера з лебедями. Навіть храм. Кажуть, є і зоопарк...

«Підприємство активно працює над модернізацією виробництва, запровадженням екологічно безпечних технологій», – розповідає **Геннадій Дорошенко**, начальник відділу охорони навколишнього середовища філії ЗАТ. – Розроблена довгострокова програма природоохоронних заходів; замінюються старі мартенівські печі на нові, електроплавильні. Суттєво покращились санітарні умови робочих місць, встановлена сучасна система вентиляції...»

...реальність

Заходимо в цех, де сталь плавлять на старих мартенах. Біля відкритого полум'я височенної печі стоїть робітник. Якимось довгим інструментом щось поправляє, близько нахилившись до палаючого кратера... Всередині печі – півтори-дві тисячі градусів за Цельсієм.

Скільки ж відчуває на собі людина? Знаючи кажуть: за зміну сталевар випиває півлітра води.

Допитливість переборює жах. Намагаюся ближче підійти до печі, аби сфотографувати. Супроводжуючі нервують.

Як тільки спрацьовує спалах фотоапарата, помічаю дивну річ: згори щось сиплеться, схоже на новорічний серпантин. Знову спалах – знову сиплеться... Дивно.

Ранкове відчуття стисненості в горлі не полишає. Дихати все важче. Та що ж це таке?! Помічаю, як білий аркуш мого блокноту викривається тонким шаром темно-сірого пилу...

Один із працівників цеху, доки начальство відволіклося, пояснює: «У повітрі – відсотків 30 графіту».

(Графіт – у сталеливарному цеху – побічний продукт плавки. Береться він з вугілля, яким нагрівають печі. Маленькі частки графіту весь час сипляться з печей та ковша, що через весь цех перевозить розплавлену сталь. Це вони забивають легені сталеварів...)

«Боже, як же ви дихаєте?» А де ж витяжка? «Он», – показує робітник на дірку у стелі. Як же тут можна працювати? – Сталевар сумно посміхається: «А де краще? Так і ж мартени – з 18** якогось року – в Макіївці, і в Маріуполі, на заводі Ілліча – всюди! У нас хоч модернізацію обіцяють, електропечі... Працювати ж десь треба».

Місцеві громадські активісти розповідають: молоді в ливарні цехи не поспішає. Заманюють робітників із периферії, де люди живуть і працюють ще в гірших умовах.

Шоковані побаченням, журналісти знову допитують фахівця, що відповідає на підприємстві за екологію. «Викиди у нас не перевищують норм, – запевняє журналістів Г.Дорошенко. – Ми сертифіковані за стандартами ISO. Ставимо фільтри, які за показниками пилу кращі за європейські нормативи... А що робітники респіраторів не носять – самі винні».

Їдкий дим зі заводської труби підозріло рудого кольору відволікає увагу від слів охоронця природи.

У Донецьку багато доглянутих парків. Та природа не здатна впоратися з екологічною катастрофою, яку спричинила людина

«Промисловість Донецької області викидає в повітря стільки забруднюючих речовин стільки, скільки Запорізька, Дніпропетровська і Луганська разом узяті», – сказав на прес-конференції **Сергій Третяков**, керівник державного управління охорони довкілля Донецчини.

Основними забруднювачами повітря С.Третяков називає 7 коксохімічних підприємств, 6 металургійних комбінатів, 5 ТЕЦ та 120 шахт.

До переліку найбільш небезпечних забруднювачів повітря міста Донецька протягом багатьох років входять діоксид азоту, формальдегід, пил, бенз(а)пирен. Концентрація цих речовин перевищує гранично допустимі норми. У Макіївці приблизно такий же набір. У Горлівці та Маріуполі додається ще й аміак, в Єнакієвому – сірководень.

«Промисловість Донецької області викидає в повітря стільки забруднюючих речовин стільки, скільки Запорізька, Дніпропетровська і Луганська разом узяті»

«Якщо в Данії чи Швеції за викид SO_2 в навколишнє середовище підприємства платять по 5400-6940 євро за кубометр, то в Україні – всього – 9. Чом би заводським трубам не диміти? – говорить **Тетяна Волинько**, кандидат медичних наук, заступник директора НДІ медико-екологічних проблем Донбасу та вугільної промисловості. – Спочатку мешканці Донецька та регіону по 8-12 годин працюють на металургійних підприємствах та шахтах, а потім виходять дихати тим, що вони, так би мовити, напрацювали... Звичайно, імунітет дуже ослаблений».

Чим донецький менталітет відрізняється від львівського?

Як вам живеться поруч із металургійним комбінатом? – запитували ми у мешканців Донецька. «Нормально, – каже старенький дідусь, що присів на причілок супермаркету з авоською з порожніми пляшками.

– Нормально? А як вікно відчиняєте ніяких сторонніх запахів не відчуваєте?

– Нормально. А вікон я не відчиняю. Нема як їх відчиняти... Я все життя пропрацював на тому металургійному комбінаті, ні на що краще ніж малосімейка не заробив».

Поруч паркується сріблясте авто середнього класу. Виходить чоловік років 35 в елегантному костюмі. «Як вам живеться?..» – «Нормально!» – «Та невже?» – Бачачи наші круглі очі, чоловік усміхається: «Я родом з Макіївки. Бачив і не такі жахи. Працював на шахті. Так що зараз мені живеться пре-чу-дово. Займаюсь торгівлею. Звісно, мав би гроші, втік би на Багами. Та поки не маю».

«Звичайно, відчуваємо сморід від ДМЗ», – каже охоронець одного з butikів. Чоловік також у Донецьку недавно, переїхав із окраїни, де, каже, ще страшніше.

Продавець магазину зізналась: дитина часто хворіє, уся зарплата йде лише на ліки. Та й серед колег багато онкохворих. Але куди подінешся? Дітей же годувати чимось треба...

«Як люди можуть бути такими байдужими до власного здоров'я? – дивується львівська журналістка **Наталка Горбань**. – Це якась зовсім інша психологія. У нас в Карпатах спробували пестициди скинути, так все село піднялось на протест».

Донецькі активісти-екологи кажуть: жити біля ДМЗ в Донецьку престижно – центр міста. Люди платять великі гроші, щоб купити квартиру в житловому кварталі, що межує з парканом сталеливарного комбінату.

Куди втекти?

Загиджене повітря – це ще не все. Місто й окраїни окупували терикони. Це височенні сірі гори – залишки породи, з якої забрали вугілля. Час від часу від контакту з киснем терикони загоряються. Горять вони роками. А разом із теплом викидають у повітря всі ті шкідливі, часом радіоактивні, речовини, які винесли з собою з-під землі.

Поруч із відвалами із шахт розташовуються залишки плавки сталі (доменні шлаки). Вони також виростають у височенні кучугури...

Усього на Донбасі екологи нарахували більше 4 мільярдів тонн відходів.

«У нас є установка-драга, на якій оператори змінюються кожні два роки. Одні помирають від раку, на їх місце приходять інші, – розповідає **Максим**, представник екологічної організації «Роза вітрів» дорогою до Макіївки. – Там же, біля старого терикону, – ставок зі стічними водами. Якимось дивом у ставку завелися карасі. Мабуть, мутанти. Так люди з Донецька на вихідні їздять туди відпочивати – рибку половити, дітей «на свіже повітря» вивозять. Ніхто навіть не замислюється, що потім буде з тією дитиною».

Я згадала наш Кременчук, в якому ще, слава Богу, залишились чисті, зелені окраїни.

Згадала, Потоки і Дмитрику, де влітку в таборах відпочивають наші діти, а кременчужани вихідними вибираються поплавати у Пслі, бо в Дніпрі вже купатися неможливо.

У що перетворюються ці місця, коли поруч, під Комсомольськом запрацює металургійний комбінат «Ворскла-сталь»? Як швидко околиці обростуть горами зі шлаків – залишків плавки сталі? Як швидко з вод Псла зникнуть лілеї? А дачі кременчужан перетворюються в занедбані пустки?

Невже ми мовчки чекатимемо цього? Невже ми згодні платити таку ціну за те, щоб черговий мільярдер став мультимільярдером? Невже ми готові чужі статки примножувати ціною здоров'я власних дітей?

Біля терикона здатен проїхати лише КраЗ